

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	9Nc/1/2022
Identifikačné číslo spisu:	4116228282
Dátum vydania rozhodnutia:	16.02.2022
Meno a priezvisko:	JUDr. Soňa Mesiarkinová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2022:4116228282.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Sone Mesiarkinovej a sudcov JUDr. Igora Belka a JUDr. Martina Holíča, v spore žalobcu Y. R. J., bytom v W., L. XXXX/X, zastúpeného JUDr. Janou Ondrášikovou, advokátkou so sídlom v Leviciach, Bernolákova 12, proti žalovaným 1/ H. E. Y, Z., bytom v W., T. XXXX/XX, 2/ Y. T. Y., bytom v W. - A., L. XXXX/X, 3/ Yr. C. Z., bytom v W. - A., L. XXXX/X, žalovaní v 1/ a 3/ zastúpení Advokátskou kanceláriou JUDr. CIMRÁK s.r.o., so sídlom v Nitre, Štefánikova 7, v konaní o určenie predmetu dedičstva, vedenom na Okresnom súde Nitra pod sp. zn. 25 C/413/2016, o vylúčení sudkyne Krajského súdu v Nitre z prejednávania a rozhodovania veci vedenej na Krajskom súde v Nitre pod sp. zn. 8 Co/6/2022, takto

rozhodol:

Sudkyňa Krajského súdu v Nitre JUDr. Adriana Kálmánová, PhD. nie je vylúčená z prejednávania a rozhodovania sporu vedeného na Krajskom súde v Nitre pod sp. zn. 8 Co/6/2022.

Odôvodnenie

1. Žalovaní 1/ a 3/ v prebiehajúcom odvolacom konaní vedenom na Krajskom súde v Nitre pod sp. zn. 8 Co/6/2022 uplatnili námietku zaujatosti (č. l. 497) voči sudkyňi Krajského súdu v Nitre JUDr. Adriane Kálmánovej, PhD.. Namietali, že menovaná sudkyňa je vylúčená z prejednávania a rozhodovania vecí vedenej na tomto súde vzhľadom na skutočnosť, že nadobudli vedomosť, že manžel sudkyne R.. V sa osobne pozná so žalobcom, sú v priateľskom vzťahu, a vzhľadom k tomu, že sudkyňa mala v rámci práce na doma spis v spoločnej domácnosti, je dôvodné predpokladať, že nadobudla informácie o predmete sporu aj inou, ako procesne prípustnou formou. V ďalšom vytýkali procesný postup senátu odvolacieho súdu, v ktorom rozhodovala i namietaná sudkyňa, ktorý zrušil pôvodný rozsudok súdu prvej inštancie. Zdôraznili však, že : „, touto námietkou zaujatosti nenamietajú procesný postup sudkyne, ale tento procesný postup iba svedčí o subjektívnej zaujatosti, ktorá sa prejavuje objektívnymi krokmi prostredníctvom výkonu procesných práv sudcu, nemajúceho oporu v zákone.“ Mali za to, že námietka zaujatosti je uplatnená v zákonnej lehote, nakoľko po zrušujúcom uznesení krajského súdu prestala byť namietaná sudkyňa zákonnou sudkyňou a tou sa stala až po opätovnom pridelení veci v dôsledku podaného odvolania. Záverom nad rámec ohľadom subjektívnej zaujatosti sudkyne uviedli, že na majetok sudkyne je vedené exekučné konanie, a preto je dôvodné pochybovať, že konajúca sudkyňa spĺňa predpoklady sudcovskej spôsobilosti.

2. Sudkyňa Krajského súdu v Nitre JUDr. Adriana Kálmánová, PhD., predsedníčka senátu, ktorému bola podľa rozvrhu práce vec pridelená na prejednanie a rozhodnutie, sa vyjadrila k okolnostiam uvádzaným žalovanými v ním uplatnenej námietke zaujatosti. Uviedla, že skutočnosť, že jej manžel pozná žalobcu nepovažuje za významnú, nakoľko ona žalobcu nepozná a nie je s ním žiadnym vzťahom. Jej manžel rovnako pozná žalovanú 3/, manželku právneho zástupcu žalovaných, taktiež R., ako spolužiaka a kolegu. Funkciu sudkyne vykonáva 30 rokov a nestalo sa ani raz, že by niekto namietal jej subjektívnu zaujatosť. K ostatným tvrdeným dôvodom uviedla, že tieto dôvody sa týkajú procesného postupu a rozhodovacej činnosti, preto nie sú spôsobilými dôvodmi pre jej vylúčenie a to aj v prípade, že žalovaní sa nimi snažia preukázať jej pomer k veci. K tvrdeniu včasnosti podania námietky zaujatosti uviedla, že dôvody, ktorými žalovaní odôvodňujú jej zaujatosť, im boli známe už pred opakovaným priradením veci senátu, námietku zaujatosti preto mohli uplatniť skôr, ako vec opätovne napadla na Krajský súd v Nitre (t.j. pred 24. 01. 2022). Ich argument, že sa vo veci stala zákonnou sudkyňou až po tomto, nepovažovala za dôvodný, pretože z Rozvrhu práce prístupnom na webovom portáli Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky jednoznačne vyplýva, že vec zrušená krajským súdom sa zapisuje do súdneho registra tomu senátu alebo sudcovi, ktorý vo veci rozhodoval pred jej zrušením a tiež z dôvodu, že text § 49 ods. 1 Civilného sporového poriadku nerozlišuje medzi sudcom a zákonným sudcom (sudca spravodajca). K tvrdeniam uvádzaným na závere sa nevyjadrila, pretože sa v nich neuvádzajú žiadne skutočnosti, ktoré by mali poukazovať na jej zaujatosť. Uviedla, že nebola žalovanou v spore, v exekučných veciach boli podané návrhy na zastavenie exekúcie, o ktorých doposiaľ nebolo rozhodnuté. V kontexte uvedeného sa necítila byť zaujatá ani pre pomer k veci, ani k stranám sporu a ich zástupcom.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“) ako súd nadriadený Krajskému súdu v Nitre [§ 54 ods. 2 zákona č. 160/2015 Z.z. Civilný sporový poriadok (ďalej len „CSP“)] posudzoval opodstatnenosť tvrdení možnosti vzniku pochybnosti o nezaujatosti u namietanej sudkyne senátu Krajského súdu v Nitre z aspektu existencie dôvodov, pre ktoré je sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci.

4. V zmysle § 49 ods. 1 CSP je sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania sporu, ak so zreteľom na jeho pomer k sporu, k stranám, ich zástupcom alebo osobám zúčastneným na konaní možno mať odôvodnené pochybnosti o jeho nezaujatosti.

5. Účelom citovaného ustanovenia je prispieť k nestrannému prejednaniu sporu (veci), k nezaujatému prístupu k stranám (účastníkom), ich zástupcom a osobám zúčastneným na konaní; zámerom je tiež predísť možnosti neobjektívneho rozhodovania. Cieľu sledovanému uvedeným ustanovením zodpovedá aj právna úprava skutočností, ktoré sú z hľadiska vylúčenia sudcu považované za právne relevantné. Týmito skutočnosťami sú právne významné vzťahy sudcu, a to jeho vzťah: a/ k sporu (veci), v rámci ktorého vzťahu by mal sudca svoj konkrétny záujem na určitom spôsobe skončenia konania a rozhodnutia sporu alebo konania, b/ k stranám sporu (účastníkom konania), ktorý by bol založený na príbuzenskom alebo rýdzo osobnom (pozitívnom alebo negatívnom) pomere k nim, c/ k zástupcom strán sporu (účastníkom konania), ktorý by bol založený na pomere vykazujúcom znaky vzťahu uvedeného pod b/, alebo d/ k osobám zúčastneným na konaní.

6. Citované zákonné ustanovenie predpokladá taký vzťah vlastného záujmu sudcu na prejednaní sporu (veci) alebo taký jeho osobný vzťah k stranám sporu (účastníkom konania), ich zástupcom alebo osobám zúčastneným na konaní, ktorý by pri všetkej možnej snahe o správnosť rozhodnutia ovplyvnil jeho objektívny pohľad na spor a v konečnom dôsledku by mohol viesť k vydaniu nezákonného rozhodnutia.

7. Sudcu možno vylúčiť z prejednávania a rozhodovania buď na základe oznámenia sudcu (§ 50 CSP) alebo na návrh strany (§ 52 CSP). Obsahom práva na prerokovanie sporu (veci) pred nestranným súdom nie je povinnosť súdu vyhovieť každému návrhu oprávnených osôb a vždy vylúčiť sudcu z ďalšieho prerokovania a rozhodovania sporu (veci) pre zaujatosť. Obsahom základného práva na prerokovanie sporu nestranným súdom je len povinnosť súdu prerokovať každý návrh oprávnenej osoby

na vylúčenie sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodnutia sporu (veci) pre zaujatosť a rozhodnúť o ňom (I. ÚS 73/97, I. ÚS 27/98, II. ÚS 121/03).

8. Vzhľadom na to, že rozhodnutie o vylúčení sudcu podľa § 49 až 58 CSP predstavuje výnimku z ústavnej zásady, podľa ktorej nikto nesmie byť odňatý svojmu zákonnému sudcovi (čl. 38 Listiny základných práv a slobôd, čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky), treba trvať na tom, že sudcu vylúčiť z prejednávania a rozhodovania pridelenej veci možno skutočne iba výnimočne a zo závažných dôvodov, ktoré mu celkom zjavne bránia rozhodnúť v súlade so zákonom nezaujato a spravodlivo. V zásade teda platí, že v určitej právnej veci by mal rozhodovať nezávislý a nestranný sudca vecne a miestne príslušného súdu, určený rozvrhom práce príslušného súdu a tento tzv. zákonný sudca by sa už v ďalšom priebehu konania nemal meniť. Výnimku z ústavnej zásady nezmeniteľnosti zákonného sudcu predstavuje inštitút vylúčenia sudcu z rozhodovania, ktorý zákonom predpokladaným postupom a zo zákonom predpokladaných dôvodov pripúšťa, aby zákonný sudca bol vylúčený z ďalšieho rozhodovania. Zámer, ktorý tu umožňuje prelomiť ústavnú zásadu nezmeniteľnosti zákonného sudcu, spočíva v zmaření hroziaceho rizika, že by v spore mohol rozhodovať zaujatý a nie nestranný sudca. Pri posudzovaní týchto dôvodov v konkrétnej situácii je nutné prihliadať aj na rozsiahlu judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) a Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej aj „ústavný súd“), a napokon aj na závery ku ktorým dospela doterajšia rozhodovacia prax najvyššieho súdu.

9. ESLP pri riešení otázky nestrannosti sudcu vychádza z toho, že okrem nezávislosti sudcu je potrebné brať zreteľ aj na ďalšie aspekty subjektívneho a objektívneho charakteru. Tieto aspekty nestrannosti rozlíšil aj pri svojom rozhodovaní (pozri napríklad Piersack proti Belgicku).

9. 1. Subjektívna stránka nestrannosti sudcu sa týka jeho osobných prejavov vo vzťahu ku konkrétnemu prípadu a k stranám sporu, prípadne k ich zástupcom. Významné z tohto hľadiska je, čo si sudca myslel pro foro interno. Pri subjektívnej nestrannosti sa vychádza z prezumpcie nestrannosti, až kým nie je preukázaný opak. Na preukázanie nedostatku subjektívnej nestrannosti vyžaduje judikatúra ESLP dôkaz o skutočnej zaujatosti (pozri napríklad Hauschildt proti Dánsku). Rozhodujúce nie je však (subjektívne) stanovisko sudcu, ale existencia objektívnych skutočností, so zreteľom na ktoré môžu vznikáť pochybnosti o nestrannosti sudcu. Objektívna nestrannosť sa neposudzuje podľa subjektívneho stanoviska sudcu, ale podľa objektívnych symptómov. Práve tu sa uplatňuje tzv. teória zdania nezaujatosti [porovnaj tézu, že spravodlivosť nielenže musí byť poskytovaná, ale musí sa tiež javiť, že je poskytovaná („Justice must not only be done, it must also be seen to be done“)]. Nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj objektívne javiť (Delcourt proti Belgicku).

9. 2. Objektívny aspekt nestrannosti je založený na vonkajších inštitucionálnych, organizačných a procesných prejavoch sudcu a jeho vzťahu k prejednávanému sporu, k stranám, ich zástupcom a osobám zúčastneným na konaní. Posúdenie nestrannosti sudcu nespočíva len v hodnotení subjektívneho pocitu sudcu, či sa cíti, resp. necíti byť zaujatý, ale aj v objektívnej úvahe, či možno usudzovať, že by sudca zaujatý mohol byť. Rozhodujúcim prvkom v otázke rozhodovania o zaujatosti, resp. nezaujatosti zákonného sudcu je, či obava stany sporu je objektívne oprávnená. Treba rozhodnúť v každom jednotlivom prípade, či povaha a stupeň vzťahu sú také, že prezrádzajú nedostatok nestrannosti súdu (Pullar proti Spojenému kráľovstvu), teda či je tu relevantná obava z nedostatku nezaujatosti. Relevantnou je len taká obava z nedostatku nestrannosti, ktorá sa zakladá na objektívnych, konkrétnych a dostatočne závažných skutočnostiach. Objektívnu nestrannosť nemožno ale chápať tak, že čokoľvek, čo môže vrhnúť čo aj len tieň pochybnosti na nestrannosť sudcu, ho automaticky vylučuje z prejednávania a rozhodovania veci.

10. Je potrebné brať zreteľ na skutočnosť, že spoločenské vzťahy v najširšom slova zmysle sú vzťahmi vzájomného pôsobenia, kontaktu a interakcie medzi členmi spoločnosti; preto závažnosť, ktorá by založila pochybnosť o nezaujatosti zákonného sudcu (znamenala dôvod pre jeho vylúčenie z prerokovania a rozhodovania veci), môže aj pri zohľadnení tzv. teórie zdania uplatňovanej v judikatúre ESLP nastať iba v prípade, keď je celkom zjavné, že jeho vzťah k sporu, stranám, ich zástupcom, či osobám zúčastneným na konaní, dosahuje taký charakter a intenzitu, že aj napriek zákonom ustanovenej povinnosti nebude môcť rozhodovať „sine ira et studio“, teda nezávisle a nestranne (porovnaj napr. I.

ÚS 332/08). Rozhodovať nestranné nie je právom, výsadou či privilegiom sudcov. Ide o základnú povinnosť sudcov, o štrukturálny prvok súdneho systému.

11. Nezávislosť súdnej moci je pojem s dvojším významom, a to jednak nezávislosť súdov (inštitucionálna nezávislosť), jednak nezávislosť sudcov (individuálna nezávislosť). Nezávislosť sudcu treba vidieť ako jeho nezávislosť od zložiek politického systému, rovnako ale aj ako nezávislosť v rámci samotnej súdnej moci (celého súdneho systému), konkrétneho súdu, na ktorom sudca pôsobí, nezávislosť vo vzťahu k vedeniu a kolektívu súdu.

12. Existencia oprávnených pochybností o nestrannosti sudcu závisí vždy od posúdenia konkrétnych okolností prípadu a podľa objektívneho kritéria sa musí rozhodnúť, či (úplne odhliadnuc od osobného správania sa sudcu) existujú preukázateľné skutočnosti, ktoré môžu spôsobiť vznik pochybnosti o nestrannosti sudcu (pozri Fey proti Rakúsku). Pri rozhodovaní, či je daný oprávnený dôvod na obavu, že konkrétny sudca je nestranný, je stanovisko osoby oprávnenej namietať zaujatosť dôležité, ale nie rozhodujúce, určujúce je to, či sa môže táto obava považovať za objektívne oprávnenú. Len nestranný súd totiž poskytuje stranám rovnaké príležitosti na uplatnenie všetkých práv, ktoré im zaručuje právny poriadok (II. ÚS 71/97).

13. Z judikatúry ESLP a ústavného súdu možno vyvodiť, že subjektívne hľadisko sudcovskej nestrannosti sa musí podradiť prísnejšiemu kritériu objektívnej nestrannosti. Za objektívne však nemožno považovať to, ako sa nestrannosť sudcu len subjektívne niekomu javí, ale to, či reálne neexistujú okolnosti objektívnej povahy, ktoré by mohli viesť k legitímnym pochybnostiam o tom, či sudca určitým, nie nezaujatým vzťahom k sporu, k stranám, k ich zástupcom alebo osobám zúčastneným na konaní disponuje.

14. Z hľadiska posúdenia opodstatnenosti stranou sporu vznesenej námietky zaujatosti nie je rozhodujúci jej osobný subjektívny názor, domnienka alebo úvaha. Nemožno preto bez ďalšieho brať na zreteľ len samotné pochybnosti namietajúceho o objektívnom a nestrannom rozhodovaní sudcu, ale vždy treba posúdiť skutočnosti, ktoré viedli k tomu, že strana pochybuje o objektívnosti sudcu. Nadriadený súd môže vylúčiť namietaného sudcu z prejednávania a rozhodovania veci až vtedy, keď je evidentné, že vzťah sudcu nie je stranou len tvrdý, ale že skutočne existuje a svojou povahou a intenzitou vykazuje znaky relevantné v zmysle § 49 ods. 1 CSP.

15. Sudca je predstaviteľom súdnej moci. Pri výkone svojej funkcie je nezávislý a zákony a iné všeobecne záväzné právne predpisy je povinný vykladať podľa svojho najlepšieho vedomia a svedomia (čl. 144 Ústavy Slovenskej republiky, § 2 ods. 2 zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediach a o zmene a doplnení niektorých zákonov). Obsah tohto práva a povinnosti je základným pilierom výkonu funkcie sudcu, keď výnimky môžu vyplývať len z naplnenia zákonných predpokladov, ktoré neboli v danej veci naplnené.

16. V danom prípade žalovaní odôvodnili námietku zaujatosti sudkyne Krajského súdu v Nitre JUDr. Adriany Kálmánovej, PhD., tým, že manžel sudkyne sa pozná so žalobcom, musí mať vedomosti o vedenom spore, nakoľko sudkyňa využívala prácu z domu, a tiež s poukazom na jej procesný postup v predchádzajúcom konaní, ako aj z hľadiska spochybnenia jej sudcovskej spôsobilosti.

17. Z vyjadrenia namietanej zákonnej sudkyne vyplýva, že sa subjektívne necíti byť zaujatá a uviedla i svoje dôvody. Najvyšší súd následne posúdil aj objektívne aspekty nestrannosti namietanej sudkyne, pričom nedospel k záveru o existencii takých skutočností, ktoré by mali povahu dôvodov vylučujúcich sudcu z prejednávania a rozhodovania veci. Za také nemožno považovať, že manžel sudkyne ako advokát sa pozná s právnym zástupcom, rovnako advokátom v predmetnej veci, ani skutočnosť, že sa vzhľadom na svoju profesiu pozná i so žalobcom v predmetnej veci. Manžel sudkyne v predmetnom spore nie je zástupcom strany sporu. S ohľadom na obsah námietky zaujatosti najvyšší súd pre úplnosť poznamenáva, že taktiež nie je dôvodom na vylúčenie sudcu postup v iných konaniach, t. j. v jeho procesnom postupe a rozhodovacej činnosti (viď § 49 ods. 3 CSP).

18. Pokiaľ právny zástupca žalovaných 1/ a 3/ v podanej námietke bez dôkazov spochybnil predpoklady sudcovej spôsobilosti namietanej sudkyne, najvyšší súd poznamenáva, že takéto tvrdenia nemôžu opodstatniť podanú námietku zaujatosti, naopak, najvyšší súd dáva do pozornosti, že podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva: „V zásade smie byť sťažnosť odmietnutá ako neprijateľná podľa čl. 35 ods. 3 dohovoru, pokiaľ bola vedome založená na nepravdivých faktoch, a rovnako ak používa útočný, resp. hrubo urážlivý jazyk (Řehák v. Česká republika, No. 67208/01, rozhodnutie z 18. mája 2004, III. ÚS 52/06).“

19. Najvyšší súd sa zaoberal i skutočnosťami včasnosti podanej námietky zaujatosti z hľadiska § 53 ods. 1 CSP, dal však prednosť v danom prípade ochrane prístupu k súdu strany sporu, ako základnej zásady celého civilného konania, pred nie úplne nesporným určením začiatku plynutia lehoty na podanie námietky zaujatosti.

20. Vzhľadom na vyššie uvedené dospel najvyšší súd k záveru, že v danom prípade nie sú splnené zákonné predpoklady podľa § 49 ods. 1 CSP na vylúčenie sudkyne Krajského súdu v Nitre JUDr. Adriany Kálmánovej PhD. z prejednávania a rozhodovania predmetnej veci. Žalovanými 1/ a 3/ uplatnenú námietku zaujatosti považoval preto za nedôvodnú. Keďže najvyšší súd nevylúčil zákonného sudcu, ktorý má vec prejednať a rozhodnúť, nerozhodoval aj o vylúčení ďalších sudcov krajského súdu (viď. § 55 druhá veta CSP).

21. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.